

A. ÖMER TÜRKES romanlar arasında

'Bir ada hikâyesi'

Norveçli Roy Jacobsen, birbirini tamamlayan 'Görülme-yenler' ve 'Beyaz Deniz'de adada yaşayan bir ailenin üç nesil süren hayatta kalma mücadelesini anlatıyor. Her ikisi de zamanın akışını hissettiren, tarihin görünmeyenlerini görünür kılan romanlar.

Roy Jacobsen 26 Aralık 1954'te Oslo'da doğdu. Çocukluğu Oslo'nun yakınlarında Groruddalen Vadisi'ndeki bir banliyö kasabasında geçti. Ergenlik döneminde sıkıntılar yaşadı. 'Årvoll Çetesi'nin bir üyesiydi. 16 yaşındayken silah bulundurmak ve hırsızlık suçlarından tutuklandı. Altı ay hapis cezasına çarptırıldı ve şartlı olarak tahliye edildi. Bu olay Jacobsen için bir dönüm noktası olacaktı. Çeşitli işlerde çalışmaya ve yazmaya başladı. Edebiyat dünyasında ilk kez 1982'de 'Fangeliv' (Tutsak Yaşam) adlı kısa öyküler derlemesiyle tanındı; bu kitabıyla Tarjei Vesaas Ödülü'ne layık bulundu. 1990'da bütün zamanını yazarlığa ayırmaya karar verdi. 1991'de 'Seierherrene' (Fatihler) ve 2004 yılında 'Frost' (Don) adlı romanlarıyla Norveç Konseyi Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi. Norveç ve İsveç'te çok sayıda edebiyat ödülüne değer bulunan Jacobsen aynı zamanda 'Norwegian Academy for Language and Literature' üyeliğine seçildi.

Jacobsen'in 2013'te kaleme aldığı ve ülkesinde 170 binlik satış adediyle büyük bir başarı yakalayan 'Görülme-yenler' (De Ushylige) romanı Türkçeye 2016 yılında çevrilmiş, kitap 2017 Man Booker Uluslararası Ödülü için kısa listeye alınmıştı.

'Görülme-yenler'de Norveç'in kuzeyindeki 'adalar krallığı'ndayız. Anlatı işte bu adalardan birine, Barroy'a odaklanıyor. Bir zamanlar çok daha kalabalık olan adada 1913'e gelindiğinde sadece

beş kişilik bir aile kalmış; yaşlı Martin, 35 yaşındaki oğlu Hans, Hans'ın kız kardeşi Barbro, Hans'ın karısı Maria ve henüz üç yaşındaki kızları Ingrid... Balıkçılıkla geçiyor, doğa koşullarının elverdiği ölçüde de topraklarını ekip biçmeyi, hayvan beslemeyi ihmal etmiyorlar. Ailenin her üyesi, hatta küçük Ingrid bile bu zorlu koşullarda hayatta kalabilmek için üstüne düşeni yapmak zorunda.

'Görülme-yenler'de zaman hem döngüsel hem doğrusal olarak akıp gitmiş; ölümler, doğumlar, ada halkına yeni katılanlar olmuş ve anlatı, Ingrid'in 18 yaşına girdiği 1928'de noktalanmıştı.

'Beyaz Deniz' başladığında 1944 yılındayız. Norveç, Alman işgali altında. Barroy Adası'nda ise artık hiç kimse yaşamıyor. Neler mi olmuş aradaki boşlukta:

"1928'de, annesi burada ölmüştü. Barroy'u Lars devralsın, demişti, son sözleri bunlar olmuştu. Sen dolaş, gençsin, zekisin, sırtını denize ver, beni örnek al... Ingrid 'Hayır' demişti. Yeterince güçlü değilsin demek. 'Güçlüyüm' demişti Ingrid ölüm döşeğindeki annesine. Ertesi ilkbahar Barroy boşalmıştı. Lars Lofoten'den geri gelmedi, hayatının aşkını bulduğunu yazıyordu. Ingrid Barroy'u canının istediği gibi yönetebilirdi, tekneyi ve adamları bildiği gibi çalıştırdı, savaş çıkana kadar yıllar böyle birbirini izledi; doğan her güneşle, patlayan her fırtınayla, kestikleri her hayvanla, doldurup satamadıkları her kuş tüyü çuvalıyla

Ingrid ve Barbro giderek daha yalnızlaş-tılar. Bir adada, Lars'ın süslü yazısıyla yazdığı mektupları bekleyen biri genç, biri orta yaşlı iki kadın."

Sonunda onlar da ayrılmışlar adadan. Şimdi 35 yaşına gelen Ingrid, ada yakınlarındaki kasabada balıkçı kooperatifinde çalışıyor. Ama akli fikri Barroy'da. Ve adayı ziyaret ettiği günlerden birinde genç bir Rus esire rastladığında adadan bir daha ayrılmamaya karar veriyor. Ne var ki Ingrid, bu kez doğadan çok daha acımasız bir güçle, savaşın acımasız koşullarıyla mücadele etmek zorunda...

ZAMANIN AKIŞI

Roy Jacobsen'in kendi aile tarihinden esinlenerek yazdığı ilk büyük yapıtı 'Seierherrene', yayımlandığı 1991 yılında Norveç kültüründe 'büyük sınıf yolculuğu' denilen ve 20. yüzyılda birkaç nesil içinde Norveç toplumunun büyük bir bölümünün üst toplumsal katmanlara geçmesi biçiminde yaşanan olgu, belki de diğer tüm Norveç edebiyat eserlerinden daha doğrudan bir şekilde ele almıştı. Bu romanında, bir aile ve iki neslin görüş açısından, son 80 yılda sıradan insanların yaşam koşullarının nasıl değiştiğini, bir çiftçi ve işçi toplumunun nasıl büyük bir hızla endüstri sonrası, eğitilmiş, teknik bir topluma, fırsatlarla dolu bir refah toplumuna dönüştüğünü ve bu sırada yurttaşlara nasıl yeni yaratılmış bir benlik duygusu sunulduğunu anlatıyordu Jacobsen.

'Görülme-yenler' ve 'Beyaz Deniz'de daha izole, daha yavaş çözülen bir coğrafyadaki değişimi ele almış. Norveç adalarında sürüp giden yaşantının temsilcisi olan Barroy'lar varlıklarını neredeyse toplumun dışında sürdüren bir aile. Jacobsen, hızla gelişen bir dünyada, onların hayatlarındaki görece yavaş değişimi takip ediyor. Büyüklerden ziyade genç nesil etkilenecektir değişimden. Özellikle de romanın merkezi karakteri Ingrid. Onu, kendi kendine yeten bir yaşam tarzını sürdürmeye çalışmanın zorlukları ile yüzleşmek zorunda kalan oyunbaz bir kızdan pek çok so-

rumluluğu tek başına yüklenmeyi göze alan yetişkin bir kadına dönüştüğü yıllara kadar izliyoruz. Ingrid yaban hayatı ile modern hayat arasındaki dengeyi sağladığı ölçüde ayakta kalabilecektir...

Her iki roman da aile fertlerinin gündelik hayatı, daha doğrusu hayatta kalma mücadelesi etrafında örülmüş. Bunun geri planında adaya ve birbirlerine bağlılıkları var. Ve bir de doğayla sağladıkları uyum... Onlara bir yanıyla pastoral, diğer yanıyla ürkütücü bir hayat sunan doğa, romanın önemli bir karakteri. Bireylerin mücadelecisi, depresif, sevgi dolu ve her daim olgun kişilik yapılarında doğanın rolünü fark edebiliyoruz.

'Görülme-yenler'de neredeyse olaysız, yavaş ilerleyen ve doğa koşullarını çok daha fazla hissettiren bir hikâye anlatan Jacobsen, 'Beyaz Deniz'e işin içine dış dünyanın devinimini, özellikle savaş koşullarını katarak hikâyeyi hızlandırmış. Ancak her iki romanda da etkiyi sağlayan Jacobsen'in anlatımı. Kimi zaman keskin metaforlar ve benzetmeler barındıran, kimi zaman içten, yalın bir dil kullanıyor. 'Görülme-yenler' ve 'Beyaz Deniz' denizin ve rüzgârın sesini duyuran, zamanın akışını hissettiren, tarihin görünmeyenlerini görünür kılan romanlar... ■

BEYAZ DENİZ

Roy Jacobsen
Çevirmen: Deniz Canefe
Yapı Kredi Yayınları, 2019
176 sayfa, 16 TL.

GÖRÜLMEYENLER

Roy Jacobsen
Çevirmen: Deniz Canefe
Yapı Kredi Yayınları, 2018
180 sayfa, 13 TL.